ВІСНИК ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія іноземні мови

ВИПУСК 12

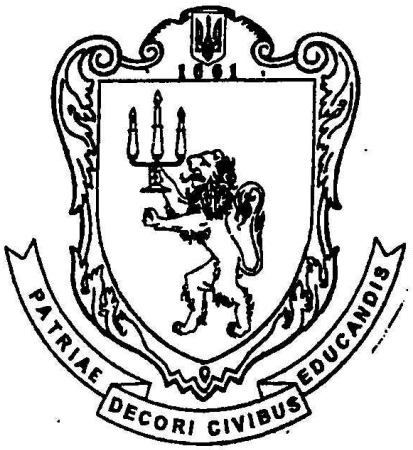

Львів
Львівський національний університет імені Івана Франка
2005

ВІСНИК ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія іноземні мови

Видається з 1961 р.

Випуск 12

Львів
Львівський національний університет
імені Івана Франка
2005

ВІСНИК ЛЬВІВ. УН-ТУ
Серія іноз. мови. 2005. № 12. С. 216–222

VISNYK LVIV. UNIV.
Ser. Inoz. movy. 2005. No 12. P. 216–222

УДК 811.111 - 342

ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ І ТРАНСКРИПЦІЯ – ОСНОВНІ ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ІНШОМОВНИХ ОНОМАСТИКОНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Ярослав Думашівський

Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79001

Розглянуто проблему передачі іншомовних власних назв на українську мову та визначення основних способів і шляхів досягнення адекватності звучання ономастичної лексики у системі мові-сприймачі. Зроблено спробу уточнити поняття транслітерації і транскрипції та встановити принципи їхнього застосування на конкретному мовному матеріалі. Аналізуючи особливості відтворення окремих видів топонімів та антропонімів, доведено необхідність уніфікації правил їхньої транскрипції відповідно до вимог чинного українського правопису.

Ключові слова: транскрипція, транслітерація, власна назва, топонім, антропонім, традиційність, фонетика, графіка, запозичення.

Складність та недостатня дослідженість процесу транслітерації власних назв, а також відсутність загальноприйнятих стандартів транскрибування нерідко призводить до значного різнобою в ототожненні як назв осіб, так і предметів.

Загальнообов'язкові норми і правила чинного українського правопису щодо графічного оформлення іншомовних ономастиконів настільки складні та незрозумілі, а часом і взагалі необґрунтовані, що пересічному мовцеві чи, навіть, спеціалістові надзвичайно важко, не зробивши помилок, правильно відобразити рідною мовою те чи інше чужомовне ім'я. До того ж, неуніфікованість принципів передачі іншомовних запозичень залишає за автором право на експерименти та створення великої кількості індивідуальних варіантів. Саме незнанням та простим ігноруванням законів сучасної української мови можна пояснити такі невдалі, на наш погляд, приклади (особливо у ЗМІ спортивного спрямування) транслітерованих імен, прізвищ, географічних назв, як Йохан, Харві, Джім, Шацкіх, Смєртін, Шірак, Сабліч, Хацкевіч, Анжер, Кьольн та ін. Подібний спосіб відтворення запозичуваних топонімів і антропонімів робить їх лише більш незвичними для українського письма. Тому й надалі існує необхідність створення такої транслітераційної системи, правила якої застосовувались би до всіх, без винятку, чужомовних назв, що, у свою чергу, заперечувало б застосування до одного і того ж слова різних підходів та унеможливило б наявність у мові-реципієнті рівноправних форм однієї і тієї ж мовної одиниці.

Найважливішим у процесі передачі запозичень є, звичайно, визначення тих напрямків, де, в основному, виникають найбільші труднощі й непорозуміння. Насамперед, це транскрипція голосних і приголосних (подвоєних, редукованих, німих) букв та буквосполучень, не властивих українській мові, вживання часток, артиклів і прийменників поряд з іменами, написання разом, окремо і через дефіс, з апострофом і без нього, а також відмінювання власних назв та можливість збереження діакритичних знаків у їх орфографії. На деяких суперечливих та неоднозначних моментах цього

© Думашівський Я., 2005

складного феномену ми детально зупинимось у запропонованому дослідженні. Ми постараємось також проаналізувати ті дискусійні випадки транслітерації, які, крім усього іншого, потребують додаткового розуміння внутрішньої природи самих лексичних одиниць.

Передача іншомовних ономастиконів на українську мову вимагає вирішення наступних завдань:

збереження, передусім, оригінальної вимови та, по можливості, написання (якщо йдеться про подібні алфавітні основи двох мов) імені;

відповідність нормам і законам власне мови-сприймача.

Через відсутність у сучасному мовознавстві єдності поглядів щодо принципу саме наукового відтворення іншомовних лексем, дотримання вказаних вище параметрів відбувається по-різному, різними шляхами, в результаті чого доволі часто спотворюється як фонетична, так і графічна структури власної назви.

Незмінність оригінальної форми іншомовного слова передбачає обрання одного зі способів, за допомогою якого відбувається його входження в систему української мови:

транслітерація;

транскрипція;

уведення в текст іншомовного імені без зміни його орфографії, що широко використовувалось, зокрема, у XVIII–XIX століттях [2].

Можна констатувати, що транслітерація необхідна, здебільшого, для представлення тексту в таких еквівалентних графічних варіантах з однією інформаційною основою, як кількамовні бланки, вивіски, оголошення, угоди та різноманітні посвідчення. Як вид транскрипції (в широкому розумінні), транслітерація є її протилежністю, оскільки, на відміну від першої, не виходить за рамки даної мови [3]. Але самостійно ні транслітерація, ні транскрипція не можуть повною мірою забезпечити точної вимови власної назви в чужому для неї мовному середовищі. Щодо останнього способу додамо також, що, попри усю його недосконаліть, збереження графічної основи слова дозволяє безпосередньо бачити вихідну (початкову) форму номена у мові-сприймачі.

Опрацьований матеріал дає право стверджувати, що більшість фахівців дотримуються, усе ж, фонетичного принципу, тобто правил транскрибування, оскільки неадекватне, на їх думку, звучання запозичення може з часом видозмінити його оригінальну структуру до невпізнанності. Як свідчить, наприклад, А. О. Сухотін, застосування фонетичного підходу при передачі власних назв буде виправданим і щодо мов зі складною орфографічною системою [14]. Однак повноцінне функціонування ономастичної лексики у мові-реципієнті неможливе і без урахування графіки. Ігнорування орфографічних нюансів ніяк не дозволить відобразити в українській мові такі сполучення голосних і приголосних, як наприклад, французькі носові **on, an, en, em, in,** англійську німу літеру **r** та буквосполучення **ng** тощо [5]. Тому, впорядковуючи правопис іншомовних власних назв, ми зобов'язані використовувати можливості як графічної, так і фонетичної сторін мови, тобто поєднувати обидві тенденції, які не лише не заперечують, а навпаки, доповнюють одна одну. Саме симбіоз фонетики та графіки дозволить якнайповніше представляти іншомовні запозичення в гармонії з законами мови-сприймача. Правда, усе це стосується тільки власних назв, у написанні й вимові яких, згідно з М. Габлевич, треба таки домагатися якнайбільшої подібності їхньому оригінальному звучанню [5].

Звичайно, передати автентичну вимову іншомовного слова у запозичуваній мові, не виходячи за рамки її правописних норм, вдається не завжди. Тут простежується навіть

певна залежність: чим більше іншомовне ім'я нагадує у мові-реципієнті свій оригінальний образ, тим менше воно зазнає впливу її правил і, відповідно, тим важче піддається процесу асиміляції. Але чи потрібні українській мові одиниці, які повністю копіювали б свою оригінальну сутність? Наслідком точного відтворення звучання першоджерела можуть бути такі хибні варіанти власних назв, як наприклад, Масква. Тексес, Пєрмь, Твєрь, Вошінгтн, Йотеборь (Гетеборг), що суперечить, здається, не лише законам української мови, а й здорового глузду, взагалі. Прагнення повного уподібнення оригінальній вимові може призвести і до крайностей іншого характеру. Тоді Краків, наприклад, стане Кракувом, Кишинів – Кишинеу, а Бухарест перетвориться у Букурешті.

Щоб не виникало порушення статусу-кво на користь того чи іншого прийому, внаслідок чого можуть виникати деякі перекручення запозичуваних слів, не слід нехтувати також і специфічними рисами морфологічного та етимологічного характеру, притаманними тій чи іншій мовній системі. Яскравими прикладами подібних особливостей є поява, скажімо, в українській мові літери **ь** при передачі, адекватних українським, російських чи польських назв із суфіксами **-ск** та **-sk**: Петровский – Петровський, Павловск – Павловськ, Sokolovski – Соколовський та, навпаки, її відсутність у певних позиціях (при позначенні, наприклад, м'якого польського **ń**: Gdańsk – Гданськ) тощо. Іноді в українській мові з'являються невластиві їй буквосполучення брл, србл, гю, джя (Себрле, Осрблі, Гюго, Гюмрі, Катанджян, Мюлуз), але без особливої потреби застосовувати їх не слід – потрібно думати про те, як подібні нововведення сприймуться носіями мови, котрі не знайомі з вихідною мовною культурою.

Важливим аспектом транслітерації іншомовних власних назв є, безперечно, їхні граматичні характеристики. Чужомовні імена – це, по суті, запозичені слова, які, як відомо, піддаються повній або частковій асиміляції з боку мови-реципієнта. Вони зазнають певних фонетичних, граматичних чи орфографічних змін. Однак процес засвоєння відбувається по-різному. При переході з одного мовного середовища в інше може змінюватися і рід, і число імен, прізвищ та географічних назв. Так, наприклад, ріка Рона, маючи у французькій мові форму чоловічого (le Rhône), в українській трансформується в іменник жіночого роду. Подібні перетворення мають місце і в структурі лексичних одиниць, що позначають міста та країни, наприклад: Mossel (f) – Мозель (ч. р.), Algérie (f) – Алжир (ч. р.), Bruxelles (pl) – Брюссель (одн.), але Cannes (pl) – Канни (мн). Зазвичай, такі запозичення у мові-сприймачі отримують рід згідно зі статтю позначуваного об'єкта – його номенклатурного терміна. Слід зауважити, однак, що, на відміну від форми, інформація, яку містить текст, при цьому анітрохи не спотворюється.

Основні труднощі транслітерації виникають, якщо дві мови мають дві різні алфавітні основи; у разі однаковості алфавітів власні назви передаються, переважно, без зміни свого первісного графічного стану. М. Прокопович, наприклад, взагалі переконана, що процес адаптації запозичуваних слів вимагає, перш за все, врахування їхнього написання, а не звучання у мові-джерелі, оскільки існує мала ймовірність, якщо не повна неможливість повноцінного відтворення мовою-позичальником звукових еквівалентів іншомовних фонем [11]. Ще один аспект, який свідчить на користь пріоритету графічного принципу над фонетичним, є факт значної кількісної переваги букв однієї мови над буквами іншої мови (наприклад, французьких голосних, якими нерідко доводиться нехтувати, над українськими). До того ж, незмінність орфографії запозичень робить зрозумілішою природу їхніх морфологічних зв'язків, що особливо яскраво проявляється при передачі саме власних назв.

Ономастикони, запозичені з кириличних мов, також пропонується залишати в оригінальному написанні подібно до того, як це прийнято у мовах із латиничною основою, наприклад: Черномырдин замість Чорномирдін, Путин замість Путін, Аракчеев замість Аракчеєв, Крылов замість Крилов, Стояновски замість Стояновський, Левски замість Левський, як передбачає чинний правопис. Керуючись даним принципом у своєму початковому вигляді предстануть в українських текстах топоніми Београд, Дунав, Србија та ін. Слід також додати, що подібні імена повинні відображатися без будь-яких діакритичних знаків, незважаючи на те, з якого алфавіту вони походять – кириличного чи латиничного. Однак така транскрипція іншомовних слів для української мови є неприйнятною хоча б тому, що в українській, на відміну, скажімо, від англійської, французької, італійської, іспанської та деяких інших мов, іменники, якими й виступають власні назви, підпорядковуючись правилам відмінювання, в непрямих відмінках змінюють свої закінчення, а не обмежуються лише вживанням перед собою того чи іншого прийменника (de, à, of, di, to, par, by, zum, auf). Тому, зовсім незрозуміло, якої форми в такій ситуації набуватимуть лексеми France, England, Polska, Србија, Crna Gora та ін.

Попри деякі позитивні моменти даного способу відтворення іншомовних ономастиконів, у багатьох випадках виникає закономірна проблема правильності їхньої вимови, позаяк "чуже" написання і "рідні" правила читання даної мови-сприймача обов'язково призведуть до повного спотворення фонетичної основи слів. По-різному, в такому разі, читатимуться такі імена і прізвища, як Henry, Robert, Agnes, Simon, Jeorges, Jorgi, Xavier, Louis, Richard, Juan, Rijkard, Smicer, Bjorndalen тощо.

На сучасному етапі українських мовознавців найбільше хвилює питання, в якому руслі і яким чином треба рухатись, коли вдаватись до транслітерації, а коли послуговуватись транскрипцією. Безсумнівно, передача іншомовних запозичень відбувається за участі як одного, так і іншого способу, однак "основоположним способом була і залишається транскрипція з її стрижневим фонетичним аспектом" [1, с. 18], хоч надто великий фонетизм, згідно з А. В. Суперанською, і "затінює справжню форму слова" [13, с. 36]. Примат транслітерації має місце тоді, коли, незважаючи на значну різноманітність власних графічних форм, спостерігається певна нестача засобів транскрипції для відображення тонких фонетичних нюансів імені в запозичуваній мові. Нерідко мовці вдаються до того чи іншого варіанту залежно від особистих уявлень та індивідуального відчуття ситуації, в результаті чого з'являються часом такі незвичні "аналоги" іншомовних слів, які втратили будь-які зв'язки з формою оригіналу, наприклад: Вільньов (Villeneuve), Деньов (Deneuve), Лаурен (Laurent), Бейлі (Bailly).

Складність процесу транслітерації іншомовних ономастиконів полягає, зокрема, і "у тому, що в германських та романських", наприклад, "мовах надто багато слів вимовляється не так, як пишеться" [1, с. 22]. Відповідно до поглядів Б. Бендзара та С. Бобинця, "перед транскрибатором постійно постає комплексна проблема взаємозв'язку звуків і літер", які вимагають неабиякої точності у їх виборі [1, с. 22].

Виконуючи номінативні функції, особливе місце у словниковому складі будь-якої мови займають географічні назви, без стандартизації та впорядкування правил орфографії яких порушується робота значної кількості організацій, що займаються називанням географічних об'єктів. Вживання топонімів у різноманітних комунікативних актах вимагає якраз, чи не найбільше, стабільності й адекватності їхнього написання. Проте і тут трапляються випадки довільного суб'єктивного відтворення, які згодом набувають офіційного характеру.

Попри усю невизначеність щодо критеріїв транслітерації, найбільшим поріжним каменем передачі як топонімів, так і антропонімів є традиційність або узвичаєність у їхньому правописі, яка базується, в першу чергу, на ступені відомості запозичень. Звичайно, до них належать, передовсім, міжнародні назви великих політико-географічних об'єктів, які, проте, не збігаються з їхніми оригінальними формами, наприклад: Єгипет, Японія, Греція, Австрія, Німеччина, Бургундія, Баварія, Стамбул, Ніцца та інші. Якщо йдеться про якусь добре відому особу чи географічну назву, непорозумінь щодо їхнього відтворення, зазвичай, не виникає. Досить швидко один варіант витісняє інший і стає нормою [14]. Але коли суб'єкт чи об'єкт не відомий, то з'являються певні труднощі у транскрипції та ідентифікації носія вихідного прізвища або географічного утворення. До подібних імен не застосовуються ні правила транслітерації, ні транскрипції. Тому у мові-сприймачі нерідко закріплюється такий варіант слова, який у мові-джерелі ніколи не вживається.

Традиційність – це особливий тип передачі, сенс якого полягає у відсутності будь-якої відповідності, котра пов'язувала б певними правилами запозичуваний оригінал з його асимільованим аналогом. Дані ономастикони настільки добре пристосовувались до вимог української мовної системи та "підкорились" її законам, що питання зміни їх графічної структури не постане, мабуть, уже ніколи.

Очевидно, що основною причиною узвичаєності є прагнення представників тієї чи іншої мовної культури артикулювати чужомовну лексему на свій манер, на свій лад, підпорядковуючи її так, своїй "легшій" та "звиклішій", у плані вимови, фонетичній базі. Традиційна транслітерація іншомовних запозичень зумовлена і певними історичними причинами, серед яких особливо треба виділити посередництво третіх (іспанської, латинської, польської, німецької, російської) мов. Саме цьому завдячують своїм сучасним формам Париж, Фінляндія, Англія, Німеччина, Китай тощо. Це, свого роду, пережитки попередніх епох, які всупереч усій своїй небажаності, таки збереглися в лексиконі сучасної української мови. Однак цю традицію "ламати не треба навіть тоді, коли допущені явні помилки, перекручення, а то й спотворення в передачі" топонімів і антнропонімів, оскільки подібна практика взагалі може призвести до повного хаосу в ототожненні як власних, так і загальних назв [1, с. 24].

Традиційність передачі можна пояснити і тим, що деякі одиниці були запозичені з мови, яка в той час на даній території була державною [14]. Особливої актуальності це явище набуває в наш час, коли з прийняттям закону про державність української мови, все ще зустрічаються і у великій кількості (в основному на східних та південних теренах країни) російськомовні географічні, та не лише, назви. Яким же чином відтворювати топоніми Приятное Свидание, Родники, Опытное, Еленино, Земляничное, Радостное? Чи доцільно перекладати їх на українську мову, змінюючи в результаті основу слів? Можливо, єдиним виходом з цієї непростої ситуації є запис російських одиниць за допомогою українських графем, наприклад: Пріятне Свіданіє, Родніки, Опитне, Єленіно, Земляничне, Радісне тощо. За умови значної розбіжності основ мовної одиниці допустимим є і співіснування її паралельних (оригінал і переклад) варіантів: Орлиний Приют (Орлиний Притулок), Красний Луч (Червоний Промінь), Южний (Південний) та ін. За допомогою перекладу (стосується, головно, географічних назв та історичних персонажів, наприклад: Charles le Chauve – Карл Лисий, Charles le Magne – Карл Малий, Cape of Good Hope – Мис Доброї Надії, Côte d'Ivoir – Берег Слонової Кості, Cabo Verde – Республіка Зеленого Мису) повніше розкриваються, зокрема, додаткові смислові відтінки досліджуваних лексем.

Як уже згадувалось, узвичаєне відтворення, будучи неминучим явищем, не потрібне жодній мовній системі [14]. Важливим аргументом проти збереження традиційності є також наявність значної кількості омонімічних варіантів, особливо назв міст, наприклад: London, як столиця Великобританії та London – провінційні містечка в США та Канаді, Birmingham (у Великобританії) та Birmingham (в США) тощо. Керівним принципом передачі іншомовних назв географічних об'єктів залишається, усе ж, прагнення віднайти їхній інтернаціональний аналог [14]. Найчастіше інтернаціональним ідентифікатором географічних утворень, що розташовані на одній національній території, слугують саме їхні національні позначення.

Безперечно, процес транслітерації вимагає не лише застосування певних правил передачі звуків і букв, а й індивідуального підходу до кожної іноземної мови, інакше спільні для багатьох європейських мов літери позначатимуться різними українськими графемами, незалежно від мовної системи, з якої те чи інше ім'я переходить в українську мову.

Як свідчать результати проведеного дослідження, основні принципи написання чужомовних слів повинні бути простими, чіткими та загальними для різних об'єктів ономастики, топоніміки, термінології, не дивлячись на те, який предмет чи особу вони ідентифікують. Не важливо, що називає слово – людину, місцевість, культурно-побутову чи господарську установу, головне – щоб воно було адекватно відображене у мові-сприймачі, тобто не перечило її нормам та законам і, водночас, зберігало свій власний, неповторний національний колорит. Зрозуміло, що уніфікація критеріїв транскрипції іншомовних ономастиконів не виключає і специфічних, відмінних від решти, випадків передачі імен, пов'язаних з різними галузями людської діяльності (картографія, бібліографія тощо). Однак розподіл на розряди потрібен, практично, лише для того, щоб визначитись, які види власних назв транскрибувати, транслітерувати чи передавати традиційно, а до яких, за наявності у них семантики, застосовувати переклад.

---

1. *Бендзар Б., Бобинець С.* Українська фонографічна передача антропонімів античної, англо-, німецько- і франкомовної літератур. – Ужгород: Закарпаття, 2000.
2. *Берг С. Л.* О чуждых русскому языку звукосочетаниях и буквосочетаниях в географических названиях при передачи их по-русски // Орфография собственных имён. – М., 1965.
3. *Вакуленко М.* Наукові засади відтворення запозичених та іншомовних слів: інваріантна транскрипція і транслітерація // Вісник книжкової палати. – 1999. – № 10.
4. *Вакуленко М.* Штрихи до фасаду державної мови // Вісник книжкової палати. – 1998, – № 10.
5. *Габлевич М.* Попередні рекомендації до правопису слів іншомовного походження // Український правопис і наукова термінологія: історія, концепції та реалії сьогодення. – Львів, 1996.
6. *Гиляревский Р. С.* Иностранные имена и названия в русском тексте. – М., 1985.
7. *Дюрошин Д.* Художественный перевод в межлитературном процессе // Проблемы особых межлитературных общностей. – М., 1993.
8. *Маслов Ю. С.* Введение в языкознание. – М., 1987.
9. *Москаленко А. А.* Історія українського правопису (радянський період). – Одеса, 1968.
10. *Мурзаев Э. М.* Транскрипция гоеграфических названий. – М., 1960.

11. *Прокопович М.* Роздуми з приводу запозиченнь слів // Український правопис і наукова термінологія : проблеми норми та сучасність. – Львів, 1997.
12. *Реформатский А. А.* Склонение собственных имен. – М., 1965.
13. *Суперанская А. В.* Теоретические основы практической транскрипции. – М.: Наука, 1978.
14. *Сухотин А. О.* О передаче иностранных географических названий: Вопросы географии и картографии // Сб. 1, М., 1935.

TRANSLITERATION AND TRANSCRIPTION – THE MAIN MEANS OF TRANSFERRING THE FOREIGN ONOMASTYCONS INTO THE UKRAINIAN LANGUAGE

Yaroslav Dumashivskyi

Lviv Ivan Franko National University,
1, Universytetska St, Lviv, 79000, Ukraine

The article is dedicated to the problem of transferring the foreign proper nouns into Ukrainian and to the definition of the main ways of achievement the original phonation of the onomastic lexical units in the system of a recipient language. The author tries to make notion of transcription and transliteration, to determine the principle of their use.The particular attention has been concentrated on the peculiarities of the reproduction of some kinds of toponyms and antroponyms. The necessity of unification of the transcription rules of proper names in accordance with the requests of the Ukrainian orthography has been also proved.

Key words: transcription, transliteration, proper noun, toponym, antroponym, traditionality, phonetics, graphics, loan-word.

Стаття надійшла до редколегії 21.01.2004
Прийнята до друку 12.04.2004

ЗМІСТ

МОВОЗНАВСТВО

Роман Помірко. Творчі грані професора Роксолани Зорівчак (з нагоди ювілею) 3
Роксолана Зорівчак. Український художній переклад як націотворчий чинник 8
Тетяна Яхонтова. Заголовок у науковому тексті: структурні, семантичні та стилістичні особливості 24
Ірайда Галенко. Філологічна славістика у Львівському університеті: початковий етап 32
Alla Paslawska. Zur syntaktischen Organisation negativer Sätze: generatives Modell ... 49
Marek Weber. Ewolucyjne przeobrażenia języka polskiego w ujęciu historycznym w twórczości Tadeusza Lehra-Spławińskiego 59

ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

Ольга Федоренко. Синонімія сталих дієслівно-субстантивних словосполучень у сучасній англійській мові 66
Нектар Григорян, Анжела Барабаш. Взаємодія вербальних та невербальних засобів в реалізації структури лекції 75
Ольга Ільченко. Специфіка засобів передачі (де)персоналізації в англійській мові 79
Володимир Кам'янець. Орфографія власної назви як чинник її функціональності (на прикладі німецьких власних назв) 84
Оксана Курилас. Локальний і транслокальний дейксис у німецькій мові 91
Оксана Присяжнюк. Фонетичні ознаки регіональних типів британської вимови ... 99
Ольга Руда. Особливості префіксальних конверсивів в англійській мові 105
Ігор Гусак. Історія фрагментації в англійській мові в контексті розвитку індоєвропейських мов 113
Мар'яна Солтис. Типологічні ознаки німецьких скорочень лексики електронного опрацювання даних 123
Ольга Крайник. Прагматична функція заперечення (на прикладі німецької мови) 130
Сергій Кіпень. "Гіпержанрова" реальність віртуального спілкування..... 134
Юлія Ус. Колір та світло у Ґюнтера Юнкера (лінгвістичний аспект) 142
Світлана Кудиба. Алюзивне власне ім'я товарного знака 149

РОМАНСЬКІ МОВИ

Михайло Попович. З історії досліджень категорії детермінованості / недетермінованості у французькій лінгвістиці 155
Валерий Воробьев. Лингвокультурологическое описание русской и французской личности 162
Ганна Кость. Ізотопії як один із способів лінгвістичного аналізу тексту 171
Світлана Кремзикова. Морфологічні характеристики твірних основ та їхній вплив на реалізацію багатоланкових словотвірних рядів (на матеріалі старофранцузького періоду) 176
Ольга Мокра. Прагматико-типологічні ознаки заперечення (на матеріалі експліцитних заперечених висловлень французької мови) 184
Наталія Демчук. Англійські терміни економіки у сучасній французькій мові 193
Ольга Чапля. Лексико-семантичне поле кількості..... 202

Лариса Львова. Лексико-граматичні критерії суб'єктивної модальності у французькій мові 207
Ярослав Думашівський. Транслітерація і транскрипція – основні засоби відтворення іншомовних ономастиконів українською мовою 216
Наталія Кузневич. Загальні ознаки мовленнєвої ситуації гіпотетичності (на матеріалі французької мови) 223
Андрій Білас. Французьке арго – жаргон – сленг: поняттєво-термінологічні співвідношення 228
Ігор Цимбалістий. Морфеміка усічених антропонімів у сучасній іспанській мові 233

КЛАСИЧНІ МОВИ

Богдан Чернюх. Аспектуальність у латинській мові: історія дослідження та перспективи 239
Ірина Романюк. Вчення античних граматиків про префіксацію 248
Мілена Кравс. Класифікація фразеологічних одиниць латинської мови поезії августівського періоду 253
Катерина Третякова. Проблеми омонімії в античному мовознавстві 262
Надія Тимейчук. Найменування вина як частина густативної лексики в творах Горація 267

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

Леся Кравченко. Художньо-естетична цілісність І частини "Сонетів до Орфея" Р. М. Рільке у перекладах Василя Стуса 273
Тарас Шмігер. Перекладознавчий доробок Миколи Зерова..... 289

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Ольга Маєвська. Екзистенціалізм як філософська основа романів Мігеля де Унамуно 297
Софія Варецька. Роман Гюнтера Грасса "Бляшаний барабан" як сучасний "крутійський роман" 304
Роман Яремко. Реальний автор та його втручання в оповідну структуру роману Макса Фріша "Штіллер" 313

РЕЦЕНЗІЇ

Володимир Кам'янець. Namenarten und ihre erforschung ein Lehrbuch das Studium der Onomastik HRSG. Von Andrea Brendler und Silvio Brendler Hamburg: Baar. 2004. – 1024 s. 323

CONTENTS

LINGUISTICS

Roman Pomirko. Creativity outlines of Roksolyuana Zorivchak (on occasion of the jubilee) 3
Roksolana Zorivchak. The nation-building function of the Ukrainian literary translation 8
Tatyana Yakhontova. Titles of research texts: structural, semantic and stylistic features 24
Ірайда Галенко. Slavistics in Lviv University: the period of inception 32
Alla Paslawska. The Syntax of Negation: A Generative Approach 49
Marek Weber. Evolution of the Polish language in the works of Tadeausz Lehr-Spławinskyi 59

GERMANIC LANGUAGES

Olha Fedorenko. Synonymy of fixed verbo-nominal phrases in modern English 66
Nectar Grygorian, Angela Barabash The interaction of verbal and non-verbal means structural organization of lectures 75
Olga Ilchenko. The issues of (de)personalization means in modern English 79
Volodymyr Kam'yanets. Orthography of a proper name as a factor of their functionality (on exemple of German opropoer names) 84
Oksana Kurylas. Local and translocal deixis in the German language 91
Oksana Prysyazhnyuk. Phonetic indications of the regional types of British pronounciation 99
Olga Ruda. Conversion and zero affix word-forming pairs combined with prefixation in the history of English 105
Ihor Husak. History of Fragmentation in the English language in the light of the development of Indo-european languages 113
Marjana Soltys. Typological characteristics of shortening of an electronic data processing vocabulary 123
Olha Kraynyk. Pragmatic function of negation (on the example of German language) ... 130
Serhiy Kipen'. "Hypergenre" reality of virtual communication 134
Yulia Us. Color and light by Gyunter Yukker (linguistic aspect) 142
Svitlana Kudyba. Allusive name of a trademark 149

ROMANCE LANGUAGE

Mykhaylo Popovych. From the history of the researches on the category of determination / indetermination in French linguistics 155
Valeriy Vorobyov. Linguocultural description of Russian and French personalities 162
Anna Kost. Pragmatic function of negation (on the example of German language) 171
Svitlana Kremzykova. Morphological characteristics of the derivational basis and their influence on the realization of multicomponent derivational sets 176
Olga Mokra. Pragmatic typological features of negative sentences (on the material of French negative sentences) 184
Natalia Demchouk. English economic terminology in modern French 193
Olga Chaplia. Lexical and semantic field of quantity 202
Larisa Lvova. Lexical and grammatical criteria of subjective modality in the French language 207

Yaroslav Dumashivskyi. Transliteration and transcription – the main means of transferring the foreign onomastycons into the Ukrainian language 216
Nataliya Kuznevych. General signs of hypothetical speech situation (on materials of French language) 223
Andriy Bilas. The French argot – jargon – slang: notional and terminological correlations 228
Ihor Tsymbalistyy. The morphemics of reduced anthroponyms in modern Spanish 233

CLASSIC LANGUAGES

Bohdan Chernyukh. Aspectuality in Latin: history of research and perspectives 239
Iryna Romaniuk. Studies of ancient grammarian about prefixation 248
Milena Kravs. The classification of the Latin phraseological units in Latin poetry of Augustan age 253
Kateryna Tretyakova. Problem of homonymy in antique linguistic 262
Nadiya Tymeytchouk . Nominations of wine as a part of lexics of taste in the poems by Horace 267

TRANSLATION STUDIES

Lesia Kravchenko. The artistic-ethical entity of "Sonnets to Orpheus" (part I) by R. M. Rilke in V. Stus' translation 273
Taras Shmiher. Mykola Zerov's legacy in translation studies 289

LITTERATURE STUDIES

Olha Mayevska. Existencialism as the philosophical basis of the novels by Miguel de Unamuno 297
Sofia Varetska. The novel by Gunter Grass "Tin drum" as a modern "picaresque" novel 304
Roman Yaremko. The real author and his intrusion in the narrative structure of Max Frisch's novel "Stiller" 313

REVIEWS

Volodymyr Kam'yanets. Review of the book "Namenarten und ihre erforschung ein Lehrbuch das Studium der Onomastik HRSG. Von Andrea Brendler und Silvio Brendler" 323

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВІСНИК
ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія іноземні мови

Випуск 12

Підписано до друку 30.05.05 Формат 70x100/16.
Папір друк № 3. Умовн. друк арк. 26,5. Тираж 250. Зам. № 212.

Видавничий центр
Львівського національного університету імені Івана Франка
79001 Львів, вул. Дорошенка, 41

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка,
Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови. 2005. Випуск 12. 328 с.
Visnyk of the Lviv University. Series Inozemni movy. 2005. № 12. 328 p.

У Віснику Львівського національного університету, серія "Іноземні мови" розглянуто питання словотвору, семантики, синтаксису, контрастивної лінгвістики англійської, німецької, французької, іспанської та класичних мов. Окремі статті висвітлюють проблеми філософії мови, мовознавчі традиції у Львівському університеті, сучасні методики викладання іноземних мов.

Для науковців, викладачів і студентів філологічних спеціальностей, учителів шкіл й усіх, хто цікавиться мовознавством.

In the Visnyk the problems of the word building, the semantics, the syntax, the cognitive linguistics of English, German, French, Spanish and classical languages are the objects under the research. Certain analyses shed light onto the linguistic traditions in the Lviv University, the philosophy of a language, methods of teaching foreign languages.

The volume targets scholars, teachers and students of philology as well as those who are interested in linhuistics and literature studies.

Редколегія:

Головний редактор проф., д-р філол. наук Р. С. Помірко
Заступник головного редактора канд. філол. наук, доц. Я. І. Кравець
Відповідальний секретар старший викладач А. Р. Семів
Члени редколегії: проф., д-р філол. наук, чл.-кор. АН України В. В. Акуленко; проф., д-р філол. наук М. М. Бобирєва; проф., д-р філол. наук, академік ВШ С. Н. Денисенко; проф., д-р філол. наук Р. П. Зорівчак; проф., д-р філол. наук Н. Х. Копистянська; проф., д-р філол. наук, академік ВШ К. Я. Кусько; проф., д-р філол. наук В. А. Кухаренко; проф., д-р філол. наук В. П. Маслюк; проф., д-р філол. наук О. Ф. Ріпецька; доц., канд. філол. наук І. І. Бабінчук; доц., канд. філол. наук М. Е. Білинський; доц., канд. філол. наук Т. О. Буйницька; доц., канд філол. наук А. М. Гаврилюк; доц., канд. філол. наук Ю. А. Завгороднєв; доц., канд. філол. наук Б. В. Максимчук; доц., канд. пед. наук Е. А. Шабайкович.
Редактор І. М. Лоїк
Комп'ютерна верстка А. Р. Семів

Адреса редколегії: кафедра французької філології,
Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1,
79001 Львів, Україна
тел.: +38 0322 96 47 37

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2005